

SOSYALİST SİYASAL DÜŞÜNCE TARİHİ

Mete Tuncay
Bilgi Yayınevi
524 sayfa, 60 Lira.

Mete Tuncay'ın tamamı iki büyük boy cilt olacak derlemesinin birinci cildi yayımlandı. Bundan önce, az çok bu nitelikte bir derleme olarak, dilimizde, yalnızca Mills'in kitabı vardı (*Marksistler*, çeviren: Rasih Güran, Ağaoglu Yayınları). Ama Mills'in kitabı hem daha küçük boyutluydu, hem de sosyalist düşüncenin Marksist olmayan temsilcilerini kapsamına almıyordu. Bu bakımdan Mete Tuncay'ın meydana getirdiği eser Türkiye'de şimdiye kadar çıkmış en yetkin derleme oluyor.

Marksist klasiklerin okunması, ülkemizde, derleme boyutlarını aştı artık. Ana metinler çevriliyor ve satılıyor (okunması ayrı sorun). Gelgelelim, gerek ustalar dışında kalan Marksist düşünürler (Gramsci veya Luxemburg gibi), gerekse Marksist olmayan sosyalist düşünürler pek tanınmıyor. Özellikle bu ikinci kategoriye girenlerin eserlerinin çevrilmesi de güç, okunması da. Çünkü hareketli bir politik ortamda, bu, bir çeşit aşırı bilgi düşkünlüğünü akla getiren fazla «entelektüel» bir çaba olur. Türkiye'de herhangi bir devrimcinin, sözgelisi Saint-Simon'u okuyarak, yanlışlarını

değerlendirmesi çok da gerekli değil. Çünkü, bir bakıma kapanmış bir hesap bu artık.

Ancak, üzerinde durulması gereken önemli bir nokta var. Türkiye'de Marksist hareketin kendine özgü gelişme biçimi, acele bir olgunluk getirdi. Marksist teori ve pratik, gelişmesinin her aşamasında, genel sol teori ve pratikle hesaplaşarak, onu eleştirip aşarak ilerlemiştir. Dünya pratiğinin bu birikimini özümleyememek, ayrıca Türkiye pratiğinde pek çok yanlışla saplanmak, genelgeçer «Marksizm» adı altında utopik sosyalizmin, revizyonizmin, çeşitli radikalizm ve anarşizm türlerinin karakteristiklerinin de toplanmasına yol açmıştır. Öyle ki, az önce andığımız Saint-Simon'un bir yazısını değişik bir adla yayımlayacak olsak, bunu Marksist bir metin sananlar çıkarsa hiç şaşmamalı.

Buna yakın bir ilginç hikâye vardı. Bir vakitler Orta Doğu Teknik Üniversitesinin bir bölümünde, yabancı dil bilen bazı şakacı aklıevveler bir «Dühringçilik» modası çıkarmışlar. Onlar, o sıra yeni oluşmaya başlayan sosyalist öğrencilere karşı —yarı şaka— «Dühringçilik» yaparken, sosyalist öğrenciler de, Engels'in *Anti-Dühring*'i henüz çevrilip yayımlanmadığı için, bunlara ne cevap vereceklerini bilemiyorlarmış. Daha sonraları da, sözkonusu *Anti-*

Dühring'i okurken, bir alıntının başındaki turnak işaretini unutup, Dühring'in sözlerini zevkle okuyan, sonra Engels'in eleştirisi gelince şaşırıp kalan çok kişi olmuştu.

Böyle örnekler çoğaltılabilir şüphesiz. Ancak, buna gerek kalmadan varacağımız sonuç şu. Sosyalist düşüncelerin Marksizm dışında kalanlarını uzun uzadıya incelemeye fırsat bulamayabiliriz. Ama bunları hiçbir şekilde öğrenmeye değer bulmamak ya da sırf «Marksistim» dediğimiz için otomatikman bunları aştığımızı sanmak, doğru değildir. Mete Tuncay'ın derlemesi, önemli Marksist teorisyenlerin yanı sıra Marksist olmayan Sosyalist düşünürlerle de yer verdiği için, böyle bir bilgilenme açısından çok yararlı bir eser. Burada yer alan yazıları inceleyerek, sol düşüncenin uzun bir zamandan beri karşılaştığı sorunları, bu sorunlara karşı önerdiği (doğru, yanlış) çözümleri öğrenmek mümkün.

Kitap için belirtilebilecek önemli bir nokta, çevirilerin sağlamlığı. Çok sözünü ettiğimiz halde, doğru çeviri sorunu Türkiye'de hâlâ çözümlenmedi. Bu derlemedeki yazıları çevirenlerin adları, çevirilere karşı güven uyandırıyor.

Ayrıca, seçilen düşünürler hakkında verilmiş kısa nesnel bilgiler ve özellikle her yazarın bölümüne eklenen bibliyografyalar da çok yararlı. ■

**TÜRKİYE
GERÇEĞİ**
HIKMET ÇETİNKAYA
T.D.K. 1976 RÖPORTAJ DİL ÖDÜLÜ

 ARAYIS
HAKKI GÜMÜŞTAŞ
ROMAN

bütün kitapçılarda